

Diaconie als levenshouding

In de media lezen en horen we over een toenemende belangstelling van jongeren voor de R.-K. Kerk. Zo is in het 'Volkskrant magazine' van 9 mei jl. het uitgebreide artikel 'de nieuwe volgers van Jezus Christus' opgenomen, waarvoor vier jonge nieuwe katholieken werden gevolgd rond hun doop met Pasen. Ook bestaat er een platform genaamd 'Credo' voor jonge nieuwe katholieken, opgericht door jonge mensen die zich bekeerden tot het rooms-katholieke geloof. Je zou deze toenemende belangstelling een nieuwe fase na de ontzuiling kunnen noemen, omdat de huidige generatie jongeren deze zuilen niet kent. Jongeren leven in een geopolitieke storm, een wereld van chaos, een digitaal tijdperk dat wordt gedomineerd door informatievoorziening via een smartphone. In dit artikel wordt gezocht naar een antwoord op de vraag of, en zo ja hoe, diaconie voor jongeren een levenshouding zou kunnen zijn.

God in Nederland

Decennialang stroomden de kerken leeg. Ontkerkelijkheid en kerksluitingen domineerden religieus Nederland. De ontkerkelijkheid zet nog door maar in het onderzoek 'God in Nederland' van de Radboud Universiteit begin 2025, wordt over een lichte toename van het aantal gelovige jongeren gesproken. Begin 2026 kwam een vergelijkbaar beeld naar voren bij de zeven bisdommen in Nederland: tot en met Pasen zijn 590 jongeren toegetreden tot de R.-K. Kerk.

Diaconie in de R.-K. Kerk

Het is een gegeven dat het steeds moeilijker wordt om vrijwilligers te vinden voor uiteenlopende taken. Daarnaast heeft de R.-K. Kerk te maken met een aantal specifieke oorzaken. Zo zijn er minder mensen actief betrokken bij en op de R.-K. Kerk. Parochies worden kleiner en hebben te maken met vergrijzing, waardoor er ook minder mensen beschikbaar zijn voor diaconaal werk zoals bezoekwerk, voedselhulp of ondersteuning van kwetsbaren en minder bededen. Jongere generaties voelen zich minder vanzelfsprekend verbonden met parochiestructuren. Talloze professionele en vrijwilligersorganisaties houden zich naast de R.-K. Kerk bezig met zorg voor minder bededen. Diaconie wordt daardoor steeds minder ervaren als een unieke taak van de R.-K. Kerk. In veel parochies ligt de nadruk sterk op liturgie en sacramenten. Diaconie gebeurt vaak 'achter de schermen' en krijgt minder aandacht in vieringen of

communicatie. Daardoor weten parochianen soms niet welke hulp er wordt geboden of hoe ze daaraan kunnen bijdragen. Begrippen als dienstbaarheid, naastenliefde en roeping, lees diaconie en caritas, spreken buiten kerkelijke kring minder vanzelf. Mensen willen zich wel inzetten voor anderen, maar herkennen dat niet meer als een religieus of kerkelijk thema. Verlies van vertrouwen in de R.-K. Kerk heeft ertoe geleid dat steeds meer mensen afstand nemen van alles wat met de Kerk verbonden is. Zo ook van diaconale activiteiten. En door het samengaan van parochies zijn deze groter geworden, waardoor vrijwilligers zich soms minder persoonlijk betrokken of gehoord voelen. De belangstelling voor 'iets goeds doen voor anderen' is niet verdwenen, maar verschuift vaak van diaconie en caritas naar bredere maatschappelijke betrokkenheid.

Social media

De R.-K. Kerk heeft altijd de nadruk op de geloofsleer gelegd. Op social media, YouTube, TikTok, Instagram et cetera worden vooral accenten gelegd op geloofservaring. Met de Bijbel in de hand laten social media vaak conservatieve opvattingen zien, zoals traditionele man-vrouw rollen in een huwelijk of harde oordelen over abortus en euthanasie. Jongeren hebben soms ongenueanceerde ideeën over maatschappelijke problemen die enige correctie en context behoeven. Zij zitten vol met vragen en zijn nadrukkelijk op zoek naar nieuwe vormen van zingeving. Een Mis bezoeken is voor hen vaak overweldigend. Van de jongeren die zich bij de R.-K. Kerk hebben gemeld, kan in meerderheid worden gezegd dat social media hier een nadrukkelijk aandeel in hebben gehad.

Toetreding tot R.-K. Kerk

Gebleken is dat jongeren die toe willen treden tot de R.-K. Kerk zich met name voelen aangetrokken door liturgie en sacramentaliteit. De schoonheid, stilte, rituelen, Eucharistie, gregoriaanse zang, wierook,

Foto: Beeld van Kansfonds

vaste gebeden en het gevoel van continuïteit met de traditie hebben op hen grote aantrekkingskracht. Jongeren zoeken vaak naar intellectuele samenhang en een duidelijke moraal. Een sterk gemeenschapsgevoel kan aantrekkelijk zijn. Diaconie en caritas zijn minder vaak een aanknopingspunt voor toetreding, maar verdwijnen niet uit beeld. Veel jongeren komen binnen via de liturgie en ontwikkelen later belangstelling voor de katholieke sociale leer, vrijwilligerswerk, diaconie en caritas. Sommige jonge rooms-katholieken zien geen tegenstelling tussen liturgie, diaconie en caritas. Zij verwijzen indirect naar de katholieke sociale leer. Slechts een kleine groep jongeren legt veel nadruk op liturgie, identiteit en traditie, terwijl diaconie minder centraal staat. Binnen het officiële rooms-katholieke denken horen liturgie, diaconie en caritas overigens bij elkaar. Eucharistie zonder zorg voor de naaste is onvolledig.

Geloofsonderwijs

Jongeren die toetreden tot de R.-K. Kerk volgen in een parochie geloofsonderwijs (catechese). In toenemende mate en op vrijwillige basis volgen steeds meer jongeren de verdiepende Alpha-cursus. Deze cursus legt doorgaans veel nadruk op de persoonlijke relatie met God,

bekering en geloofservaring, de Heilige Geest, gebed en gemeenschap en evangelisatie. Diaconie en caritas komen in het geloofsonderwijs en de Alpha cursus meestal wel ter sprake, maar niet heel uitgebreid of systematisch. Het programma voor de Alpha cursus is ontwikkeld binnen de context van het Evangelie en is vooral bedoeld als laagdrempelige kennismaking met het christelijk geloof. De rooms-katholieke versie voegt sacramenten, Maria, Eucharistie of kerkelijke elementen toe. De Alpha cursus blijft relatief sterk gericht op persoonlijke geloofsverdieping. Dit betekent niet dat deze tegen diaconie en caritas is, maar eerder dat het accent ergens anders ligt.

Diaconie en caritas

Terug naar de vraag uit de inleiding, maar dan iets anders geformuleerd. Kan de toenemende belangstelling van jongeren voor de R.-K. Kerk voor hen doorwerken naar betrokkenheid op diaconie en caritas?

Bij jonge traditionele katholieken die geïnteresseerd zijn in liturgie, intellectuele vorming of identiteit, kan diaconie groeien als deze wordt gepresenteerd als wezenlijk onderdeel van de katholieke traditie in plaats van als maatschappelijke betrokkenheid. Bij jongeren werkt diaconie en caritas het best wanneer het wordt verbonden met geloofsverdieping en gemeenschapsvorming. Alleen wijzen op maatschappelijke betrokkenheid van de R.-K. Kerk

motiveert jongeren vaak minder. Een concrete en persoonlijke benadering van jongeren, de combinatie van gebed en hulpverlening en vrijwilligerswerk gekoppeld aan vriendschap, gezamenlijke maaltijden, bedevaarten of jongerenwerkgroepen werken vaak beter dan algemene oproepen in de kerk, het parochieblad of op de website. Diaconie en caritas worden door jongeren vaak gezien in een combinatie van liturgie, innerlijke bekering en dienst aan de naaste. Diaconie kan daarmee voor jongeren een levenshouding worden.

door diocesaan diaconaal werker Tom van Vilsteren

